

N:o 32.

Af herr **von Möller**, angående skrifvelse till Konungen med begäran om revision af gällande helsovårds- och epidemi- stadgor.

Den allmänna hygienien är, som bekant, af jmförelsevis ungt datum både såsom medicinsk disciplin och såsom lagstiftningsföremål. Under senare tider, icke minst under de sistförflutna decennierna, har emellertid denna gren af vetande företett en synnerligen snabb utveckling och fått en alltjemt växande praktisk tillämpning.

Visserligen är uttrycket »allmän helsovård» af långt äldre datum, men betydelsen häraf var fordom en annan än nu. Den allmänna helsovården sammanföll och förblandades nemligen i författningarna och ännu mer i det allmänna folkmedvetandet med den enskilda sjukvården.

I utfärdade läkareinstruktioner och dylikt lades den öfvervägande vigten på den enskilde sjukes vård och behandling. Några nämnvärda åtgärder egnade att förekomma sjukdomar eller hindra deras spridning och sålunda skydda de friska ansågos ej vara af nöden, så länge sjukdomen visade sig »lindrigare» och »mindre allmän». Först då den blef »epidemisk», »smittosam» eller mera »elakartad», ansågs ett inskridande i detta syfte af behovet påkalladt.

Att ett dylikt åskådningssätt står i skarp strid med den moderna hygienien och de grundsatser, som nu göra sig gällande i fråga om en utbrytande smittosjukdom och dess bekämpande, är allom bekant.

Genom den för sin tid väl afvägda och synnerligen förtjenstfulla

Helsovårdsstadgan för riket af den 25 september 1874, Råd och anvisningar, meddelade af Kongl. sundhets-collegium i anledning af Helsovårdsstadgan, Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående åtgärder mot införande och utbredning af smittosamma sjukdomar bland rikets invånare af den 19 mars 1875 samt Råd och anvisningar, meddelade af Kongl. sundhets-collegium med anledning af förordningen den 19 mars 1875, togs i detta hänseende ett betydelsefullt steg framåt.

Genom nämnda helsovårdsstadga, väsentligen afsedd för städerna, men derjemte inrymmande ett särskildt kapitel, »Om helsovårdsstyrelse och allmänna helsovården på landet», har också, äfven om ännu mycket är att önska, ett bestämdt framåtskridande i hygienisk riktning verkligen kunnat konstateras i fråga om *städerna*.

Nu föreliggande erfarenhet, grundad på en 25-årig tillämpning af 1875 års helsovårdsstadga, torde deremot, när frågan gäller landskommunerna, ej lemna samma uppmuntrande utslag, utan synes i stället denna erfarenhet tala för att vi ej heller för framtiden hafva någon synnerlig förändring till det bättre att vänta, så länge icke en sakkunnig *revision* ändrat, skärpt eller, der sådant behöfves, förtydligt nu gällande, ej fullt tidsenliga bestämmelser.

Helsovårdsmyndigheternas nuvarande sammansättning inom landskommunerna underlättar ej heller så som sig bör hygienens nödiga tillgodo-seende och ett tillräckligt effektivt arbete i den allmänna helsovårdens intresse. Vid en granskning af helsovårdsstadgan kan man nemligen ej gerna undgå att lägga märke till den otillräckliga garanti, den inrymmer åt det medicinska elementet och fackkunskapen vid ordnandet af landskommunernas helsovårdsangelägenheter.

Kommunalnämnden har, som bekant, utom alla öfriga olikartade åligganden, fått i uppdrag att äfven fungera som helsovårdsnämnd. Under sådana förhållanden torde i regeln ej mycken säkerhet finnas för beslutens fattande med behörig hänsyn för helsovårdens kraf, och man har ej heller stor anledning att förutsätta något lifligare och verksammare intresse för hygieniska åtgärder, allra helst som dessa vanligen äro förbundna med mer eller mindre afsevärda ekonomiska uppoffringar. När kommunalnämnden behandlar frågor rörande helsovården, ega, enligt helsovårdsstadgan, vederbörande läkare att vara tillstädes samt »i *öfverläggningarna men ej i beslutet deltaga*». Ofta nog torde således kommunalnämnderna skrida till behandling af helsovårdsfrågor utan fackmans biträde.

Enligt helsovårdsstadgan eger sundhetskollégium att lemna vederbörande kommunalnämnd nödiga råd och anvisningar, men att dessa aldrig

kunna blifva annat än helt allmänna, är tydligt. Någon direkt föreskrift, hvar kommunalnämnden skall erhålla nödig detaljkunskap för de speciella fallen, lemnar helsovårdsstadgan ej. Deremot innehåller helsovårdsstadgan å ena sidan bestämmelser, egnade att förhindra helsovårdsnämnden att öfverskrida sin befogenhet, men saknar å andra sidan föreskrifter, för den händelse helsovårdsmyndigheterna skulle försumma att på ett tillfredsställande sätt sköta och ombesörja de åligganden, de genom helsovårdsstadgan fått sig uppdragna.

Äfven om man måste medgifva, att den allmänna hygien å landsbygden öfver hufvud taget ej påfordrar samma uppmärksamhet från hygienikerns och myndigheternas sida som i städerna, särskildt de större, gestalta sig dock förhållandena mångenstädes och nu mer än förr så, att en mera genomförd hygien är af behovet påkallad.

Den offentliga hygien har blicken företrädesvis fäst på de epidemiska sjukdomarne. Att qväfva dem i deras allra första början och hindra deras spridning är dess närmaste och viktigaste uppgift.

Antalet dödsfall i smittosjukdomar uppgår för vår landsbygd till omkring 14 % af alla dödsfall. Äfven om denna siffra, jemförd med motsvarande för städerna, är relativt låg, är det icke dess mindre en oafvislig pligt att med de åtgärder, mått och steg, den nyare vetenskapen lemnat till vårt förfogande, än ytterligare söka nedbringa densamma. Härutinnan ha vi således ett talande skäl för sträfvet att genomföra en så vidt möjligt noggrann hygien äfven för landsbygden. Icke minst inom landskommunerna utgöra de enskilda intressena ofta hinder för de hygieniska reformernas genomförande, och då man ej billigtvis kan fordra, att hvar man skall kunna fatta och uppskatta dylika reformers betydelse och innebörd, måste man vid den praktiska tillämpningen af hvarje hygienisk föreskrift gå till väga med behörig varsamhet och hänsynfullhet. Hänsynen och varsamheten får emellertid ej öfvergå till slapphet eller allt för stor eftergifvenhet.

En mängd förhållanden, hvilkas närmare utredning skulle blifva alltför vidlyftig, synas nu gifva vid handen, att tiden mognat, och att jordmånen är mera beredd för en allvarligare uppfattning och tillämpning af hygienens fordringar äfven på landsbygden.

Liksom mycket annat kunna äfven de hygieniska förhållandena inom stad och landsbygd i afsevärd grad återverka på hvarandra. Vi hafva således äfven häruti en grund för hygienens noggrannare tillgodoseende inom landskommunerna.

En epidemi kan nemligen lika lätt förflytta sig från landsbygd till

stad som tvärtom. Hygieniska missförhållanden inom angränsande landsbygd kunna på så sätt ej sällan bli ödesdigra äfven för städerna. Exempel saknas nog ej på att epidemien, som inom en landskommun genom åsidosättande af hygienens kraf fått en förhärjande framfart, sedan öfverskridit en närliggande stads rämärken. Genom vissa födoämnen, särskildt genom mjölk, hafva desslikes ej sällan smittofrön öfverförts från landsbygd till stad.

Ehuru det ligger i sakens natur, att den hygieniska lagstiftningen ej kan få samma noggrant genomförda tillämpning i landskommunerna som i städerna, skulle dock mycket äfven för landsbygden kunna vinnas på lagstiftningsväg.

Då nu gällande Helsovårdsstadga af år 1874, Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 19 mars 1875, och sundhets-collegii Råd och anvisningar, med anledning deraf meddelade, kommit till under en period, som i mångt och mycket, såväl med afseende på stad som landsbygd, skiljer sig från vår tid, och då åsigtorna om smittämnen och deras bekämpande på den tiden i mer än ett hänseende icke voro så utvecklade och vetenskapligt grundade som nu, hvartill kommer, att åtskilliga sjukdomar, hvilka förut ej uppfattades som smittosjukdomar, numera fått sin afgjorda plats inom denna alltjemt växande grupp, kunna de lagbestämmelser, föreskrifter, råd och anvisningar, som 1874 och 1895 års lagstiftning meddelade, med skäl och fog anses i flera punkter föråldrade och otillräckliga.

På grund häraf får jag vördsamt anhålla,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunniga låta verkställa en revision af Helsovårdsstadgan för riket af den 25 september 1874 och Kongl. Maj:ts förordning angående åtgärder mot införande och utbredning af smittosamma sjukdomar bland rikets invånare af 19 mars 1875.

Stockholm den 19 februari 1901.

A. v. Möller.